

Strooisel en voer uit natuurterreinen

Ervaringen en resultaten vanuit project
“Verkenning melkveehouderij in combinatie met natuurterreinbeheer”

Maart 2010

Colofon

Uitgever

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65, 8200 AB Lelystad
Telefoon 0320 – 238238
Fax 0320 – 238050

E-mail info.livestockresearch@wur.nl
Internet <http://www.livestockresearch.wur.nl>

Redactie en vormgeving

Wageningen UR, Communication Services

Fotografie

Fotobureau Tiernego, Lelystad
en Wageningen UR Livestock Research

Copyright

© Wageningen UR Livestock Research, onderdeel van
Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2010.
Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheid

Wageningen UR Livestock Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen UR Livestock Research en Central Veterinary Institute, beide onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek vormen samen met het Departement Dierwetenschappen van Wageningen University de Animal Sciences Group van Wageningen UR (University & Research centre).

Losse nummers zijn te verkrijgen via de website.

De certificering volgens ISO 9001 door DNV onderstrept ons kwaliteitsniveau. Op al onze onderzoekopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Animal Sciences Group van toepassing. Deze zijn gedeponereerd bij de Arrondissementsrechtbank Zwolle.

Titel

Strooisel en voer uit natuurterreinen

Auteurs

Jelle Zijlstra en Aart Evers

Brochure

Contactpersoon

Jelle Zijlstra
jelle.zijlstra@wur.nl

Samenvatting

In deze brochure zijn de ervaringen beschreven van zeven Utrechtse melkveehouders en vier beheerders van natuurterreinen die verkend hebben welke mogelijkheden er zijn om melkveehouderij en terreinbeheer te combineren.

Dit project is mede mogelijk gemaakt door:

provincie :: Utrecht

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland

Inleiding

Zeven Utrechtse melkveehouders en vier beheerders van natuurterreinen die op zoek gaan naar mogelijkheden om melkveehouderij en terreinbeheer te combineren. Dat is waar deze brochure over gaat. Ieder doet dat op zijn eigen wijze. Terreinbeheerders zoeken vooral een bestemming voor maaisel en melkveehouders zijn vooral op zoek naar strooisel en voer. De ene veehouder gebruikt het als pinkenland, de ander voor het winnen van strooisel en weer een ander helpt de terreinbeheerder bij het verschralen van de grond. In deze brochure leest u meer over hun plannen en hun ervaringen met de inpassing van natuurterreinbeheer in het melkveebedrijf.

Na hun verhalen volgt een eenvoudig schema om de kosten van stooisel van natuurmaaisel te berekenen. De brochure sluit af met een aantal leerpunten voor melkveehouders en terreinbeheerders.

Introductie van het onderwerp

In het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) wordt steeds meer landbouwgrond omgezet in natuur. Zo ook in het westen van Utrecht. Voor Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging "De Utrechtse Venen" was dit reden om Wageningen UR Livestock Research te vragen een groep melkveehouders uit de Utrechtse regio's De Venen en Lopikerwaard te ondersteunen bij het verkennen van de kansen van terreinbeheer.

Samen met terreinbeheerders wilden de deelnemers onderzoeken wat de mogelijkheden voor nauwere samenwerking rond terreinbeheer zijn. Waar liggen de kansen? Wat betekenen ze voor de bedrijfsvoering? En wat zijn de organisatorische en financiële voor- en nadelen? Zowel de zeven veehouders als de vier terreinbeheerders hadden bij het begin van het project in 2009 reeds enige ervaring met samenwerking tussen terreinbeheerders en melkveehouders. Samen hebben ze gezocht naar mogelijkheden om meer uit die samenwerking te halen.

Een deel van De Venen rond Zegveld en Kamerik.

Dit project is gefinancierd door het Ministerie van LNV, de Provincie Utrecht en Leader.

Leader staat voor plattelandsontwikkeling 'van onderop'. Een Plaatselijke Groep maakt een ontwikkelingsstrategie voor haar eigen gebied en voert dat samen met het gebied uit: dat is de Leader-aanpak. Leader is onderdeel van het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP2, een Europees subsidieprogramma waarin een vitale, duurzame agrarische sector, de kwaliteit van natuur en milieu en de leefbaarheid van het platteland centraal staan.

Is potstal met natuurstrooisel haalbaar?

Bert en Jaco De Groot, Kamerik

Bert en Jaco de Groot hebben een biologisch melkveebedrijf met 120 melkkoeien. In de toekomst willen ze groeien naar 200 melkkoeien. Daarvoor zijn in het project zijn twee plannen vergeleken met als belangrijkste kenmerken:

1. Nieuwbouw van een ligboxenstal met 150 ligplaatsen voor melkvee. De rest van het vee blijft dan in de bestaande gebouwen.
2. De bouw van een nieuwe potstal voor 200 melkkoeien. Alle melkkoeien kunnen dan in de potstal. Het jongvee komt in de bestaande ligboxenstal. De potstal wordt gestrooid met maaisel uit 120 ha natuurgebied. Bert en Jaco gaan ervan uit dat de terreinbeheerder de strooiselballen gratis levert.

Uit de berekeningen blijkt dat een potstal bedrijfseconomisch gezien minder aantrekkelijk is dan een ligboxenstal. Dit komt vooral door de hoge investering bij gebruik van een potstal. Niet alleen bouwen ze dan voor 50 koeien meer, maar het investeringsbedrag per koe is ook hoger. Bovendien moeten ze bij de potstal extra investeren in een mestplaat waar de ruige mest kan composteren. Daarbij moeten ze ook nog extra investeren in een shovel en een kraan om de mest om te zetten.

Verder brengt een potstal veel extra werk rond het aanvoeren, verdelen en verwerken van

strooisel. Om bij de potstal een zelfde bedrijfsresultaat te realiseren als bij de ligboxenstal zouden de melkveehouders, naast de gratis levering van het strooisel, nog een extra vergoeding van € 530 per ha strooiselland moeten krijgen.

“Wanneer je als melkveeouder een serieuze kandidaat wilt zijn voor het beheer van een natuurterrein, dan moet je allereerst garanderen naar de terreinbeheerder dat je in staat bent om een terrein op een ecologisch verantwoorde manier te beheren.”

Tot hun spijt hebben Bert en Jaco moeten concluderen dat de optie van een volledige potstal met natuurmaaisel te duur is. Ze hebben nu gekozen voor een nieuwe stal waar 75% van de ligplaatsen bestaat uit ligboxen en voor 25% uit potstal. In de huidige situatie is dit voor hen de optimale combinatie tussen dierenwelzijn en financiële mogelijkheden.

Natuurstrooisel gebruiken in hellingstal jongvee

Joost Samsom, Wilnis

Joost Samsom heeft samen met zijn vrouw Liesbeth een biologisch bedrijf met 90 melkkoeien. Zijn jongvee staat in een hellingstal. Samsom heeft laten doorrekenen wat de gevolgen zijn van het gebruik van natuurmaaisel in de hellingstal in plaats van stro, of het nu door hem gebruikte koolzaadstro in de ligboxen.

Wanneer het natuurmaaisel gratis los wordt geleverd op het bedrijf en hij het zelf op het land laat drogen en vervolgens in kleine balen perst, levert dat Joost jaarlijks een voordeel op van € 1.200. Tegenover extra kosten aan arbeid en machines staat namelijk een flinke besparing op de aankoop van stro. Hierdoor valt het per saldo positief uit. Voorwaarde is wel dat het maaisel gratis op zijn land wordt afgeleverd.

In de ligboxenstal gebruikt Joost momenteel koolzaadstro als strooisel. Daarom heeft hij laten berekenen of het ook aantrekkelijk is om dat stro te vervangen door gedroogd natuurmaaisel. Dit blijkt niet het geval. De extra voorzieningen die nodig zijn voor hakselen, instrooien en uitmesten brengen hoge kosten met zich mee en die wegen niet op tegen het voordeel van de dan wegvallende kosten voor koolzaadstro of zaagsel.

“Natuurmaaisel is goed bruikbaar als strooisel in een hellingstal. Bij goede kwaliteit vreten de pinken een gedeelte op en bij mindere kwaliteit wordt er bijgestuurd met tarwestro.”

En daarbij is er ook nog vanuit gegaan dat het maaisel gratis door de terreinbeheerder wordt aangevoerd.

Nieuwe natuurgrond verschralen voor Staatsbosbeheer

Wijnand De Wit, Benschop

Wijnand de Wit heeft een biologisch melkveebedrijf met 60 melkkoeien in Benschop. Al enkele jaren pacht hij 10 ha grond van Staatsbosbeheer. Dit is agrarische grond met op termijn de bestemming natuurterrein. Naar aanleiding van ervaringen met het versneld verschralen van grond in het gebied Loonse en Drunense Duinen heeft Wijnand in overleg met Staatsbosbeheer een proef gestart om voormalige maïspcelen versneld te verschralen (uitmijnen) door er klaver op te verbouwen. Op deze manier produceert hij hoogwaardig ruwvoer, zonder veel extra werk. Hij maait de klaver regelmatig en kuilt die in als veevoer. Klaver voorziet in zijn eigen stikstofbehoefte. Hierdoor blijft het groeien en daardoor onttrekt het fosfaat en andere mineralen aan de bodem waardoor die verschraalt. Samen met Staatsbosbeheer gaat Wijnand na hoe snel de bodem op deze wijze verschraalt. Belangrijke vragen daarbij zijn hoe snel de opbrengsten gaan afnemen en of de kwaliteit van het ruwvoer dan ook afneemt.

Voordeel voor De Wit is dat hij extra ruwvoer van redelijk tot goede kwaliteit kan winnen. Maar dit voordeel is eindig. Zodra er voldoende verschraald is, stopt dit proces. Als blijkt dat deze methode succesvol is voor veehouder en terreinbeheerder, kan De Wit mogelijk in de toekomst weer nieuwe hectares gaan verschralen.

“Door actief te overleggen met Staatsbosbeheer zijn we in staat om nieuwe ideeën ook daadwerkelijk uit te voeren.”

Momenteel maakt Wijnand samen met zijn zonen plannen om de veestapel te laten groeien. Mogelijk dat hij (deels) in de extra behoefte aan biologisch ruwvoer kan voorzien door extra hectares te verschralen.

Gemalen natuurmaaisel in de ligboxen

Jan Snoek, Benschop

Jan Snoek heeft een bedrijf met 75 melkkoeien. Tot halverwege 2009 gebruikte hij gemalen stro als strooisel. Excursies naar bedrijven die allerhande soorten natuurstrooisel gebruiken brengen Jan op het idee om het in plastic zakken aangevoerde strooisel te vervangen door gemalen natuurmaaisel. Na overleg met Staatsbosbeheer biedt die hiervoor twee smalle percelen aan met een totaal oppervlak van circa 1,5 ha. De vegetatie bestaat deels uit grassen die uit veevoedingoogpunt van redelijk tot matige kwaliteit zijn en deels uit grassen, biezen en planten die ongeschikt zijn als veevoer. Gedroogd is het vochtopnemend vermogen van dit maaisel beperkt. Daarom laat Snoek het maaisel na het maaien 2 à 3 weken op het land liggen, waarbij tussentijdse regenbuien het maaisel verweren. Daarna laat hij het maaisel in grote balen persen die hij opslaat in een overkapte opslag. Enkele keren per jaar maalt hij dan met een stromolen een voorraad strooisel met een lengte van zo'n 1,5 à 2 cm. Hij brengt het strooisel met de kruiwagen in de boxen.

Uit de zelf uitgevoerde proeven blijkt dat het natuurmaaisel een goede vervanging is van het voorheen aangekochte gemalen stro. Snoek is zeer handig in constructiewerk. Van tweede hands materialen heeft hij ondertussen een grotendeels dichte wagen gemaakt, waar hij het strooisel vanuit de stromolen inblaast. Daarin past genoeg strooisel voor

“Ik vond het zeer waardevol om met melkveehouders en terreinbeheerders aan één tafel te zitten. We begrijpen elkaar nu veel beter. Verder ben ik zelf volop aan het experimenteren met diverse soorten maaisels. Ruig maaisel is na malen prima te gebruiken als strooisel in de boxen. Wanneer ik meer hooiachtig maaisel heb, combineer ik het met 40% stro om het ideale strooisel te krijgen. Uitsluitend natuurhooi levert te plakkerig strooisel op.”

vier à vijf weken. Met een kruiwagen wordt één keer per week het strooisel verdeeld in de boxen. Dit kost één uur per week. Staatsbosbeheer betaalt € 800 per ha voor het maaien en afvoeren van het maaisel. Wanneer hij alleen natuurstrooisel zou gebruiken in ligboxen heeft Snoek in totaal 4 ha natuurterrein nodig. Hij bespaart dan ongeveer € 3.000 per jaar doordat hij geen gemalen stro meer hoeft aan te kopen. Per saldo levert zelf strooisel maken een voordeel op van € 1100 per jaar. Momenteel is hij in overleg met Staatsbosbeheer om te zoeken naar nog 2,5 ha natuurterrein dat geschikt is voor strooiselwinning.

Landgoedontwikkeling en bedrijfsontwikkeling combineren

Dirk Kool, Linschoten

Het biologische bedrijf van Dirk Kool is onderdeel van het Landgoed Linschoten. Kool houdt 70 melkkoeien met bijbehorend jongvee en 500 biologische vleesvarkens. Samen met zijn zoon maakt Dirk plannen om de melkveestapel uit te breiden naar 120 melkkoeien. De extra koeien wil hij huisvesten in een potstal die gestrooid wordt met maaisel afkomstig van de natuurterreinen van het landgoed. In de nieuwe potstal komen vooral de hoogdrachtige en verse koeien. Dirk verwacht dat dit de gezondheid en het welzijn van deze relatief kwetsbare groep ten goede komt. Het uitbreidingsplan voorziet verder in een veldschuur voor extra stro-opslag en werktuigenberging en een nieuwe melkstal plus tank-lokaal.

Momenteel gebruikt Kool 12 ha natuurterrein van het landgoed, deels voor voer en deels voor strooisel. Voor de nieuwe potstal heeft hij naar schatting maaisel van 23 ha extra natuurterrein nodig. Hij hoopt dit beschikbaar te krijgen binnen het landgoed. Voor de uitbreiding van de veestapel heeft hij daarnaast 47 ha extra grasland en 3 ha maïs nodig. Ook die ha's hoopt Dirk binnen het landgoed te kunnen huren. Voor 20 van deze 47 ha gaat hij uit van een redelijk uitgebreid provinciaal agrarisch natuurbeheerpakket waarvoor een vergoeding van € 650 per ha (SNL-vergoeding) wordt gegeven.

“De samenwerking met de terreinbeheerder heeft er toe geleid dat we nu een afspraak hebben gemaakt met het landgoed over het beheer van 12 ha extra natuurterrein. We hebben nu gezien dat het drogen en bewerken van maaisel veel mogelijkheden biedt om er goed strooisel van te maken.”

Kool weet nog niet welke vergoeding hij van het landgoed krijgt voor de 23 ha extra natuurterreinen binnen het landgoed. Hij rekt erop dat die in ieder geval overeenkomt met de kosten van het maaien en het afvoeren van het maaisel. Inmiddels is Dirk hierover met het landgoed in gesprek. Daarbij wil hij niet alleen praten over de hoogte van vergoedingen, maar vooral kijken of, en hoe hij zijn strategie voor het eigen bedrijf kan afstemmen op de natuurbeheerstrategie van het landgoed. Hij wil graag samen met het landgoed werken aan de ontwikkeling van zowel een natuurlijk landgoed, als een goede toekomst voor zijn melkveebedrijf.

Nieuwe potstal strooien met natuurmaaisel

Koos en Monique Van der Laan, Kamerik

Koos en Monique Van der Laan hebben een multifunctioneel agrarisch bedrijf in Kamerik met onder andere biologisch melkvee, zoogkoeien, huisverkoop, vergaderaccommodatie en een hooiberghut. Van Natuurmonumenten pachten ze 14 ha grasland met weidevogelbeheer en beweiding van jongvee. Binnenkort gaat Natuurmonumenten deze grond herinrichten. Naar verwachting wordt van 12,5 ha 9 ha ingericht als nat schraalgrasland en 3,5 ha als weidevogelland.

Het melkbedrijf bestaat uit 40 melkkoeien en 36 ha eigen grasland. De Van der Laans hebben het plan om 30 extra melkkoeien te melken en die te huisvesten in een potstal met het maaisel uit natuurgebieden van Natuurmonumenten. Voor dit strooisel is ongeveer 20 ha natuurterrein nodig. Ongeveer de helft hiervan kan komen uit de 9 ha te vormen nat schraalgrasland. Het resterende deel moet dan komen uit andere natuurterreinen van Natuurmonumenten. Een deel van de potstalmest kan als ruige mest terug naar bijvoorbeeld het weidevogelland. Daarmee is dan de kringloop rond.

Voor het plan moeten Koos en Monique investeren in een potstal, 30 extra koeien, een mestplaat en een uitmestklem op de shovel. Naar verwachting is dit in totaal zo'n € 250.000. De bedrijfseconomische gevolgen van de plannen zijn sterk afhankelijk van de

“De contacten met andere melkveehouders die actief zijn met terreinbeheer waren zeer stimulerend. Bij deze melkveehouders lag de nadruk op wat er allemaal kan op het gebied van terreinbeheer. Door de voorbeelden die we hebben gezien, zijn wij en de terreinbeheerder enthousiast geraakt over samenwerking. We zijn nu samen aan de slag om het serieus in te vullen.”

vergoedingen die Van der Laan krijgt van Natuurmonumenten voor het beheer van de terreinen waaruit ze het strooisel winnen. Hij gaat in zijn berekeningen uit van een vergoeding van € 600 per ha. Hij schat extra loonwerk-, machine- en arbeidskosten op ongeveer € 400 per ha.

Het gebruik van natuurstrooisel past goed in de bedrijfsfilosofie van de Van der Laans. Natuurlijk produceren en lage kosten centraal staan daarin centraal. De bouw van de nieuwe potstal en het leasen van extra quotum zorgen echter voor hoge kosten voor de extra te produceren liters. Ze willen daarom zoeken naar een goedkoop type potstal.

Zelf hakselen en malen is voordeliger

Bas en Corné Oudshoorn, Zegveld

Bas en Corné Oudshoorn melken 120 koeien en hebben 130 stuks jongvee op hun bedrijf in Zegveld. Momenteel schakelen ze om naar biologisch. Ze beheren nu 40 ha natuurterrein van Natuurmonumenten, waarvan ze het maaisel inkuielen en deels voeren en deels gebruiken als strooisel voor het jongvee. Mogelijk dat ze in de toekomst meer maaisel kunnen krijgen, maar dat is uitsluitend geschikt als strooisel. Daarom willen Bas en Corné de voorzieningen voor het gebruik van strooisel verbeteren. Ze willen gemalen strooisel gebruiken in de ligboxen en daarvoor de opslag en verwerking meer mechaniseren. De Oudshoorns vergeleken twee systemen voor het verwerken van maaisel tot strooisel.

1. Het eerste systeem is het droge strooisel door de loonwerker in ronde balen laten persen en opslaan onder zeil. Periodiek halen ze hiervan een hoeveelheid door een (eigen) hakselaar en vervolgens door een stromolen. Zo ontstaat strooisel voor de ligboxen met een lengte van 1,5 à 2 cm.
2. Bij het tweede systeem hakselt de loonwerker het maaisel in het veld en gaat het gehakseld product in een silo met dak. Periodiek halen Bas en Corné hiervan een hoeveelheid door de stromolen om het te vermalen tot strooisel voor de ligboxen.

In beide gevallen wordt geïnvesteerd in de aanschaf van een stromolen. Het tweede systeem vergt een extra investering van € 50.000 voor de overkapte silo waarin het gehakseld maaisel wordt opgeslagen.

“Uit recent experimenteerwerk komt nu naar voren dat de volgende werkwijze momenteel het beste resultaat geeft. We brengen het behoorlijk droge stengelige materiaal met een ladewagen in een silo. Na licht aanrijden en afdekken met plastic gaat het broeien als hooi. Dat vergroot het vochtabsorberend vermogen. Door het jaar heen malen we kleine hoeveelheden voor gebruik als strooisel in de ligboxen en gebruiken het ongemalen in de kalverhokken.”

Tussen de beide systemen zit een jaarlijks economisch verschil van maar ca. € 1.300 in het voordeel van systeem 1. Dat systeem vergt echter veel organisatie voor de verwerking van de opgeslagen balen tot strooisel: één trekker met speer voor het afrollen van de balen, één voor de hakselaar en één voor de stromolen.

Bij het tweede systeem kunnen ze de stromolen in de silo plaatsen. Één persoon kan die dan met een vork ‘voeden’. Het strooisel kan vervolgens door de stromolen in een zeecontainer of bijna dichte wagen blazen. Uit oogpunt van arbeid lijkt het tweede systeem daarom aantrekkelijker.

Ervaringen van de terreinbeheerders

Luuk Oevermans, Staatsbosbeheer

“Het was voor mij boeiend om gezamenlijk te zoeken naar innovatieve mogelijkheden om van laagwaardig natuurmaaisel nuttige producten te maken voor veehouders. Hierdoor voorkomen we dat we het moeten afvoeren als afval.”

Dirk Kunst, Natuurmonumenten

“Het valt me op dat er veel meer mogelijk is dan ik dacht op het gebied van samenwerking in het natuurbeheer. Waar je toch eerst vooral denkt aan samenwerking bij weidevogel natuur is me in dit project duidelijk geworden dat die grens opgerekt kan worden naar samenwerking rond het beheer van minder voor de hand liggende natuurtypes.”

Jurrie de Vos, Staatsbosbeheer

“Mijn belangrijkste ervaring uit dit project is dat ik me erover heb verbaasd dat de agrariërs zich niet realiseerden dat 90 % van alle vrijkomende grasachtige producten uit onze natuurterreinen wordt benut in de agrarische sector.”

Marcel Valentijn, Landgoed Linschoten

“Door de gesprekken met de veehouders heb ik een veel beter inzicht gekregen in hun bedrijfsvoering. Nu kan ik beter vanuit hun gezichtspunt naar vragen rond veehouderij en terreinbeheer kijken. Ook is me veel duidelijker geworden dat van het maaisel van natuurland meer dan alleen voer gemaakt kan worden.”

Kosten van strooisel uit natuurmaaisel

(bedragen per ha)

Hieronder wordt een rekenmodel met een voorbeeld gepresenteerd voor het berekenen van de kosten van het maken van strooisel op basis van maaisel uit een natuurterrein. Het eindresultaat van dit model zijn de extra kosten per ha natuurterrein bij gebruik van natuurmaaisel ten opzichte van stro. De cijfers in het voorbeeld zijn indicatief. De meerkosten die het eindresultaat zijn van deze berekening zijn sterk afhankelijk van vele bedrijfs-specifieke uitgangspunten. Iedere praktijksituatie vergt een eigen berekening. Het reken-schema kan helpen om die te maken.

Uitgangspunten:

- Opbrengst maaisel: 3.000 kg drogestof per ha natuurterrein.
- Aantal keren maaien: één keer.
- Alle kosten die te maken hebben met machinale bewerkingen, arbeid en opslag zijn in rekening gebracht op basis van loonwerktarieven.
- Waar € 0,00 is ingevuld, gaan we ervan uit dat deze bewerking in veel gevallen achterwege kan blijven.
- Verwerking van maaisel tot strooisel van 1,5 à 2 cm voor ligboxen met behulp van een stromolen. Bij gebruik van strooisel in een poststal, hoeft het maaisel niet gemalen te worden.
- Voor de berekening van de jaarkosten per ha van de stromolen en de strooiselverdelers is ervan uitgegaan dat jaarlijks 20 ha natuurmaaisel wordt verwerkt door deze machines.

In het voorbeeld zijn de meerkosten € 150 per ha. Dat wil zeggen dat het gebruik van natuurmaaisel in plaats van stro de melkveehouder in dit voorbeeld € 150 per ha gemaaid natuurterrein kost.

	Bedragen	Toelichting
Oogst per ha		
Maaien (loonwerktaarif)	100	
Schudden (loonwerktaarif)	60	
Harken (loonwerktaarif)	50	
Balen (11 balen per snede)	90	€ 6 per baal
Wikkelen	0	€ 7 per baal
Transport	65	€ 7 per baal
Oogst totaal	+ 365	
Verwerking en opslag per ha		
Stro-opslag (rente, afschrijving, onderhoud)	150	investering € 500 per ton, jaarkosten 10%
Stromolen (rente, afschrijving, onderhoud)	45	investering € 500, jaarkosten 16%
Brandstof stro malen	20	4 balen per uur, 8 liter per uur, € 0,80 cent per liter
Arbeid stro malen	140	2 balen per uur, € 25 per uur
Strooiselverdelers (rente, afschrijving, onderhoud)	65	investering € 8.000, jaarkosten 16%, jaarlijks 20 ha verwerken
Verwerking en opslag totaal	+ 420	
Kosten totaal per ha	+ 785	
Kosten per ton strooisel	+ 260	omrekening van ha naar ton (3 ton strooisel per ha)
Vergelijkbare kosten per ton normaal strooisel (let op: van natuurstrooisel is 20% meer nodig dan van normaal strooisel)	-210	100% / 120% x stroprijs van € 250 per ton (gezakt en gehakseld)
Meerkosten per ton natuurstrooisel t.o.v. stro	+ 50	
Meerkosten natuurstrooisel per ha	+ 150	omrekening van ton naar ha (3 ton per ha)

De conclusies van melkveehouders en terreinbeheerders

Aan het eind van de verkenning hebben de betrokken melkveehouders en terreinbeheerders de lessen benoemd die ze geleerd hebben tijdens de verkenning van de mogelijkheden om melkveehouderij en terreinbeheer te combineren. Hieronder zijn die lessen beschreven. Ze staan in volgorde van belangrijkheid voor de deelnemers.

1. Inzicht in argumenten melkveehouders en terreinbeheerders

De deelnemende melkveehouders en terreinbeheerders begrijpen beter elkaars denken en werkwijzen. Melkveehouders begrijpen de argumenten van terreinbeheerders om wel of niet samen te willen werken beter en dat geldt ook omgekeerd. Voor terreinbeheerders speelt de kwaliteit van het beheer bijvoorbeeld een belangrijke rol en voor een melkveehouder zijn economie, benodigde extra arbeid en kwaliteit van het product (voederwaarde van ruwvoer en vochtopnemende vermogen van strooisel) belangrijke argumenten.

2. Inzicht in toepassingen van maaisel op melkveebedrijf

Men heeft meer inzicht gekregen in de mogelijkheden van maaisel uit natuurterreinen. Er zijn met name veel ideeën ontstaan en aangereikt voor de verwerking tot strooisel. Hakselen, malen, opslaan en mestverwerking spelen daarbij een belangrijke rol.

3. Melkveehouders kunnen veel kwaliteiten maaisel benutten

Voor de terreinbeheerders is duidelijk geworden dat melkveehouders in staat zijn om veel verschillende kwaliteiten maaisel te gebruiken binnen hun bedrijf. Zeg niet te snel dat een veehouder het product niet wil of kan gebruiken.

4. Afzet van maaisel is voor terreinbeheerders nauwelijks een probleem

Het viel de melkveehouders op dat de afzet van maaisel voor terreinbeheerders een veel minder groot probleem is dan men vooraf dacht. 99% van alle maaisel kunnen de terreinbeheerders kwijt bij veehouders. Zij tonen ook volop belangstelling voor het gebruik van grond van terreinbeheerders. Zeker als het gaat om nog niet (als natuurterrein) ingerichte grond. Maar ook nadat het is omgezet in natuurterrein, blijft hun interesse groot. Een overschot aan maaisel en hoge bijbetalingen voor de afzet, komen in de praktijk nauwelijks voor.

5. Maaisel verwerken tot strooisel voor ligboxen is duur

Maaisel verwerken tot strooisel voor ligboxen vergt over het algemeen vrij veel extra werk en kosten. Het gratis ontvangen van het maaisel in balen is eigenlijk voorwaarde voor een kostendekkende toepassing van het gebruik van maaisel in boxen. Een goede kostenberekening is voorwaarde voor een beter inzicht in de mogelijkheden van het vervangen van bestaand strooisel door maaisel uit natuurgebieden.

6. Melkveehouders willen graag eigen machines gebruiken voor beheer

De meeste melkveehouders in de groep streven er naar om terreinbeheer uit te voeren door het gebruik van eigen machines. Zij hopen hiermee de eigen machines en arbeid beter te benutten en daarmee ook de kosten van de eindproducten voer en strooisel te beperken.

7. Veel boeren werken aan het verwerken van maaisel

Het bleek dat er in de praktijk meer boeren bezig waren met de verwerking van maaisel uit natuurterreinen dan men vooraf had verwacht.

8. Belangstelling voor natuurbeheer is voorwaarde voor samenwerking

Je bent als melkveehouder alleen geschikt voor samenwerking met terreinbeheerders bij het beheren van terreinen, wanneer goed natuurbeheer een uitdaging voor je is.